

PRIVREMENI IZVJEŠTAJ
7 – 26. mart 2018.

29. mart 2018.

I. KRATAK PREGLED

- Predsjednik Skupštine sazvaio je predsjedničke izbore za 15. april. Predsjednik se bira u jednoj izbornoj jedinici na period od pet godina. Ako nijedan od kandidata ne osvoji apsolutnu većinu u prvom krugu, dva kandidata sa najviše glasova takmiče se u drugom krugu koji se održava nakon dvije nedjelje.
- U decembru 2017. godine, zakonski okvir upotpunjen je amandmanima zasnovanim na preporukama ODIHR-a. Izmjene su nametnule dalje mjere u pogledu zaštite ličnih podataka birača i dodatne obaveze u vezi sa izvještavanjem o finansiranju kampanje i obavezu objavljivanja sponzora kampanje u medijima. Međutim, veliki broj amandmana za rješavanje drugih preporuka ODIHR-a nije usvojen zbog nepostojanja dvotrećinske većine u Skupštini.
- Organi za sprovođenje izbora u Crnoj Gori su Državna izborna komisija (DIK), 23 Opštinske izborne komisije (OIK) i 1214 biračkih odbora. DIK i OIK su stalna tijela sa četvorogodišnjim mandatom, dok se birački odbori biraju za svake izbore. Do sada, DIK je poštovao zakonske rokove. Sjednice DIK-a su otvorene za posmatrače ali ne i za medije. DIK objavljuje propise ali ne i odluke i zaspisnike na svojoj veb stranici.
- Građani koji su navršili 18 godina na dan izbora, imaju registrovano prebivalište u Crnoj Gori u proteklih najmanje 24 mjeseca prije izbornog dana i koji posjeduju važeći lični dokument, ostvaruju svoje pravo da glasaju, osim ako im je to onemogućeno odlukom suda. Birački spisak je stalan i vodi ga Ministarstvo za unutrašnje poslove (MUP). Građani mogu provjeriti svoje podatke na veb stranici MUP-a ili lično u ispostavama MUP-a, gdje mogu i podnijeti zahtjev za ispravke. Političke stranke i akreditovane grupe građana posmatrača imaju pravo na uvid u birački spisak na zahtjev.
- Pravo da bude biran ima birač sa prebivalištem u trajanju od 10 godina u proteklih 15 godina. Kandidata za Predsjednika može predložiti politička stranka ili grupa građana na osnovu potpisa najmanje 1,5 procenata od ukupnog biračkog tijela. Građanin može svojim potpisom podržati samo jednog kandidata. Ukupno je registrovano sedam kandidata uključujući, po prvi put, ženu kandidata. Nakon registracije tri kandidata 12. marta, DIK je uveo onlajn aplikaciju za birače da provjere ukoliko se njihovo ime pojavljuje na nekoj od listi. Značajan broj građana je našao svoja imena na nekoj od već predatih listi a da nijesu dali podršku tom kandidatu.
- Izborni zakon ne precizira tačan datum početka kampanje. Kandidati mogu početi izbornu kampanju onog dana kada je potvrđena njihova kandidatura. Kampanja se završava 24 sata prije izbornog dana. Do sada, izborne kampanje gotovo nijesu bile vidljive. Većina sagovornika ODIHR-ove misije za posmatranje izbora očekuje kampanju sa malo utrošenih sredstava vođenu putem uobičajenih medijskih sredstava i preko društvenih mreža, kao i putem bilborda, mitinga i aktivnosti od vrata do vrata.
- Agencija za sprečavanje korupcije nadgleda finansiranje kampanje, obavezno izvještavanje od strane kandidata i pokreće sankcije za kršenja. Izvještaji o donacijama podnose se svakih 15 dana tokom izborne kampanje; privremeni izvještaj o troškovima izborne kampanje popunjava se 5 dana

prije izbornog dana, a završni izvještaj o prihodima i troškovima mora biti podnešen 30 dana nakon izbornog dana.

- Birači, kandidati i oni koji predlažu kandidate mogu podnijeti žalbe nadležnoj izbornoj komisiji, gdje je Ustavni sud konačna apelaciona instanca. Nakon što je DIK objavio aplikaciju za provjeru potpisa, podnijeto je 837 žalbi širom države o navodnoj zloupotrebi potpisa birača i zloupotrebi ličnih podataka. Kancelarija javnog tužioca u Podgorici započela je krivične istrage po pitanju ovih žalbi.
- Sektor medija je raznolik, još uvijek obilježen političkom polarizacijom. U skladu s izbornim zakonom, javni emiter obezbjeđuje kandidatima besplatan medijski prostor i organizuje debate. Agencija za elektronske medije (AEM) nadgleda usklađenost medija sa zakonskim odredbama. AEM može da upozori i privremeno ili stalno suspenduje dozvolu; međutim, agenciji nedostaje ovlašćenje da nametne novčane kazne.

II. UVOD

Nakon zvaničnog poziva od strane crnogorskih vlasti i na osnovu preporuke Misije za procjenu potreba sprovedene u periodu od 15. do 19. januara 2018. godine, OEBS-ova Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) uspostavila je Misiju za posmatranje izbora 7. marta s ciljem posmatranja predsjedničkih izbora zakazanih za 15. april.¹ Misiju, koju predvodi Tana De Zulueta, čini 11 članova glavnog tima sa sjedištem u Podgorici i 16 dugoročnih posmatrača raspoređenih širom zemlje počev od 14. marta. Članovi Misije dolaze iz 14 država učesnica OEBS-a. Od država učesnica zatraženo je da obezbijede 100 kratkoročnih posmatrača da posmatraju izborni dan.

III. DODATNE INFORMACIJE I POLITIČKI KONTEKST

Na dan 19. januara 2018. godine, predsjednik Skupštine sazvaio je predsjedničke izbore za 15. april 2018. godine. Ovo će biti treći predsjednički izbori nakon osamostaljenja Crne Gore. Trenutni Predsjednik, Filip Vujanović, koji je na tom položaju od 2003. godine, ne može se kandidovati za reizbor.²

Na skorašnjim parlamentarnim izborima 2016. godine, Demokratska partija socijalista (DPS) osvojila je 36 od ukupno 81 mjesta.³ Uz podršku Socijal-demokrata Crne Gore i tri stranke koje predstavljaju etničke manjine, DPS opet ima većinu u Skupštini, koju uživa od 1991. godine.⁴ Nakon izbora, skupština je izabrala Duško Marković za premijera dok je Milo Đukanović ostao na poziciji šefa partije DPS.

Nakon parlamentarnih izbora 2016. godine, opozicione stranke odbile su da prihvate rezultate i pokrenule su bojkot Skupštine⁵. Lideri glavne opozicione koalicije, Demokratski front (DF), trenutno se suočavaju sa krivičnim optužbama zbog navodnog učešća u „državnom udaru” noć uoči

¹ Vidjeti [prethodne izvještaje OEBS/ODIHR za Crnu Goru](#).

² Ustav predviđa da ista osoba može biti izabrana za Predsjednika Crne Gore najviše dva puta.

³ U Skupštini, 19 poslanika su žene.

⁴ Socijal-demokrate (SD) 2 mjesta, Bošnjačka stranka (BS) 2 mjesta, Albanci odlučno (AO) 1 mjesto i Hrvatska građanska inicijativa (HGI) 1 mjesto.

⁵ Demokratski front, Demokratska Crna Gora, Socijal-demokratska partija, Socijalistička narodna partija, DEMOS, Ujedinjena reformska akcija su, sa 39 mjesta, podržale bojkot. U decembru 2017, 20 članova iz DF i novoosnovane Ujedinjene Crne Gore – proizišle iz DEMOS-a – vratile su se u Skupštinu iako ne učestvuju u zakonodavnom procesu.

parlamentarnih izbora⁶. Crna Gora je postala dio NATO-a 5. juna 2017. godine, što je izazvalo uličnih protesta opozicionih snaga.

Nakon raspisivanja izbora, opozicione stranke su održale pregovore u cilju postizanja konsenzusa o zajedničkom predsjedničkom kandidatu. Uprkos pozivima za jedinstvo, SDP i UCG napustili su razgovore početkom marta i najavili svoje kandidate. Dana 9. marta, DF, DCG, URA i SNP dogovorili su se da podrže zajedničkog kandidata.

IV. IZBORNI SISTEM I PRAVNI OKVIR

Predsjednik se bira direktno iz jedne izborne jedinice. Ako nijedan kandidat ne dobije više od 50 odsto važećih glasova u prvom krugu, dva kandidata koji su dobili najveći broj glasova takmiče se u drugom krugu nakon dvije nedjelje. Kandidat koji dobije većinu glasova u drugom krugu pobjeđuje na izborima.

Pravni okvir za predsjedničke izbore sastoji se od Ustava, Zakona o izboru odbornika i poslanika (izborni zakon), Zakona o izboru Predsjednika, Zakona o biračkom spisku i drugog relevantnog zakonodavstva.⁷ Osim toga, DIK izdaje uputstva i odluke koje objašnjavaju aspekte izbornog procesa.⁸

Poslije parlamentarnih izbora 2016. godine i na osnovu preporuka ODIHR-a, Zakon o biračkom spisku, Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i Zakon o elektronskim medijima izmijenjeni su u decembru 2017. godine. Izmjene navode dalje mjere u pogledu zaštite ličnih podataka birača uvođenjem ograničenja u pogledu prava stranaka i organizacija civilnog društva da imaju pristup i da kopiraju podatke iz biračkog spiska, kao i dodatne obaveze u pogledu izvještavanja o finansiranju kampanje i objavljivanju sponzora koji finansiraju oglašavanje u medijima. Međutim, zbog nedostatka neophodne dvotrećinske većine u Skupštini, određeni broj amandmana koji se odnose na preporuke ODIHR-a na izborni zakon nijesu usvojeni.

V. IZBORNA ADMINISTRACIJA

Organi za sprovođenje izbora u Crnoj Gori raspoređeni su na tri nivoa: Državna izborna komisija (DIK), 23 Opštinske izborne komisije (OIK) i 1214 biračkih odbora. DIK i OIK su stalna tijela sa četvorogodišnjim mandatom, dok se birački odbori biraju za svake izbore.

DIK ima predsjedavajućeg i 10 stalnih članova imenovanih od strane Skupštine, dok OIK ima predsjedavajućeg i četiri stalna člana koje imenuje skupština opštine.⁹ Dva člana DIK-a i šest od 23 predsjedavajuća OIK-a su žene. Predsjednički kandidati imaju pravo da imenuju opunomoćene predstavnike na svim nivoima izbornih organa 20 dana prije dana održavanja izbora. Ovlašteni predstavnici imaju pravo da učestvuju u radu organa izborne administracije i u donošenju odluka.

⁶ Suđenje Mandiću i Kneževiću počelo je u julu 2017. i još uvijek traje. Oni su optuženi zajedno sa trinaest drugih osoba, uključujući dva ruska državljanina, po optužbama koje uključuju „zavjeru protiv ustavnog poretka i sigurnosti Crne Gore” i „pokušaj terorističkog napada“. Dana 20. marta 2018. godine, Knežević je dobrovoljno otišao u zatvor u trajanju od četiri mjeseca zbog napada na policajca tokom antivladinih demonstracija 2015. godine.

⁷ Ovo uključuje Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, Zakon o političkim partijama, Zakon o javnim okupljanjima i javnim priredbama i zakone o medijima.

⁸ DIK je objavio 12 uputstava vezanih za predsjedničke izbore 2018. godine, tj. regulisanje nominacije kandidata, prikupljanje potpisa podrške, pravila o biračkim mjestima, izbornom materijalu, glasanju putem pisma, obrascima i izdao je etički kodeks za izbornu administraciju. Ono što je od presudnog značaja, a to su postupci koji se odnose na rješavanje žalbi, tabeliranje rezultata i slično ostaju neriješeni.

⁹ Parlamentarna većina i parlamentarna opozicija predlažu po četiri člana DIK-a, predstavnik manjina koji je na prethodnim izborima osvojio najveći broj glasova predlaže jednog člana, i jedan član je predstavnik civilnog društva. Pozicija predstavnika civilnog društva je upražnjena od novembra 2016. godine.

Birački odbori se formiraju 10 dana prije dana izbora i čine ih predsjedavajući i četiri člana koja imenuju političke partije; stranke mogu zamijeniti članove biračkih odbora do 12 sati prije otvaranja biračkog mjesta.¹⁰

Do sada je DIK ispunjavao zakonske rokove. Uprkos prethodnoj preporuci ODIHR-a, sjednice DIK-a nijesu otvorene za medije već samo za posmatrače. DIK objavljuje propise ali ne i odluke i zapisnike na svojoj veb stranici. DIK je organizovao obuke o procedurama na dan izbora za trenere i edukatore, koji će opet obučiti članove biračkih odbora. Pored toga, planira se informativna kampanja za birače neposredno pred izbore.

VI. UPIS BIRAČA

Upis birača u Crnoj Gori je pasivan. Birački spisak je stalan i održava ga Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) na osnovu informacija iz četiri različita registra.¹¹ Ukupan broj birača na preliminarnom biračkom spisku iznosi 533.089 birača. Građani koji pune 18 godina na dan izbora imaju pravo glasa, osim onih koji su proglašeni pravno onemogućenim sudskom odlukom. Pored toga, dozvoljeno je da glasaju samo lica sa prijavljenim boravkom u zemlji najmanje 24 mjeseca prije dana izbora i koja posjeduju važeću ličnu kartu ili biometrijski pasoš.

Javni nadzor biračkog spiska počeo je 21. januara i završava se 31. marta. Tokom ovog perioda, građani mogu provjeriti svoje podatke na veb stranici MUP-a ili lično u ispostavama MUP-a, gdje mogu i podnijeti zahtjev za ispravke.¹² Političke stranke i akreditovane grupe građana posmatrača imaju pravo na uvid u birački spisak u ispostavama MUP-a na zahtjev.¹³ Birački spisak se zatvara deset dana prije dana izbora, a DIK zatim objavljuje brojeke za konačni birački spisak.

VII. REGISTRACIJA KANDIDATA

Pravo da bude biran ima birač sa prebivalištem u trajanju od 10 godina u proteklih 15 godina. Kandidata za Predsjednika može predložiti politička stranka ili grupa građana. Stranke i grupe građana dužne su da prikupe potpise podrške najmanje 1,5 odsto od ukupnog biračkog tijela.¹⁴ Svaki birač može potpisom podržati samo jednog predsjedničkog kandidata. Potpisi koji se pojavljuju na više od jedne liste za podršku kandidatima, smatraće se validnim samo za listu koja je prva predata.

Proces registracije kandidata počeo je 19. januara. Dana 12. marta, DIK je predstavio onlajn aplikaciju za birače sa ciljem da provjere da li se njihovo ime pojavljuje na bilo kojoj od podnesenih listi podrške. Iako je namjera DIK-a bila da poboljša transparentnost procesa, ovo je bio predmet kritike medija i nekih već registrovanih kandidata.¹⁵

Dana 16. marta, jedan kandidat zatražio je od DIK-a odluku kojom su definisani razvoj i korištenje aplikacije. DIK je odbacio njegov zahtjev. Uprkos najavama u javnosti od strane DIK-a, nije bilo

¹⁰ Većina i opozicione stranke u skupštini opštine imenuju po dva člana biračkog odbora, a pozicije predsjednika se proporcionalno raspoređuju na osnovu broju mandata koje imaju u skupštini opštine.

¹¹ Registar državljanstva, prebivališta, rođenja i preminulih.

¹² Pojedinci ili njihovi ovlašćeni predstavnici mogu podnijeti zahtjeve za ispravke.

¹³ DIK je akreditovao četiri organizacije za posmatranje izbora: Centar za monitoring i istraživanje (CEMI), Centar za demokratsku tranziciju (CDT), Mreža za afirmaciju nevaldinog sektora (MANS) i ženska organizacija Feniks iz Berana. CDT i MANS su zatražile uvid u birački spisak.

¹⁴ Za ove izbore, taj broj iznosi 7.933 na osnovu broja glasova na parlamentarnim izborima 2016. godine. Dvije ili više političkih stranaka mogu da predlože zajedničkog kandidata.

¹⁵ Aplikacije je uvedena nakon što su se već registrovala tri kandidata, što je dovelo do optužbi da pravila neće biti ista za sve kandidate.

pismene odluke ili uputstava o njenoj upotrebi, a inicijalna verbalna instrukcija DIK-a bila je da se u bazu podataka unese samo broj potrebnih potpisa. Kasnije, 23. marta, DIK je odlučio da u aplikaciju unese sva imena koja je svaki kandidat pojedinačno podnio. Proces registracije kandidata završio se 26. marta kada je DIK registrovao sedam kandidata.¹⁶

VIII. KAMPANJA

Izborni zakon ne navodi tačan datum početka kampanje a kandidati mogu započeti kampanju od dana kada DIK odobri njihovu kandidaturu. Kampanja se završava 24 sata prije dana izbora. Do sada, izborne kampanje gotovo nijesu bile vidljive.

Većina sagovornika ODIHR-ove Misije za posmatranje izbora očekuje kampanju sa malo utrošenih sredstava vođenu putem tradicionalnih medijskih sredstava i preko društvenih mreža, kao i putem bilborda, mitinga i aktivnosti od vrata do vrata. Kandidati su obavijestili ODIHR-ovu Misiju za posmatranje izbora da će se poruke kampanje fokusirati na pitanja kao što su borba protiv korupcije, nezaposlenost i emigracije. Pristupanje Evropskoj uniji i članstvo u NATO-u biće teme koje će obilježiti kampanju.

IX. FINANSIRANJE KAMPANJE

Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja predviđeno je javno i privatno finansiranje izbornih kampanja.¹⁷ Privatne donacije, novčane ili u naturi, mogu se dobiti od pojedinaca i pravnih lica.¹⁸ Doprinosi iz anonimnih, stranih i državnih izvora su zabranjeni. Kandidati moraju otvoriti poseban bankovni račun za kampanju.¹⁹

Agencija za sprečavanje korupcije nadgleda sprovođenje propisa za finansiranje kampanje. Konkretno nadgleda obaveze prijavljivanja od strane kandidata i pokreće sudske postupke za kršenja. Svi kandidati moraju prijaviti svoje lične finansije uključujući prihod i imovinu u roku od 15 dana od kandidature. Izvještaji o donacijama se podnose svakih 15 dana tokom predizborne kampanje, a privremeni izvještaj o troškovima izborne kampanje podnosi se pet dana prije dana izbora. Završni izvještaji o prihodima i rashodima moraju biti dostavljeni u roku od 30 dana od dana izbora. Agencija je razvila obrasce za izvještavanje i mora objaviti sve izvještaje na svojoj veb stranici. Politički akteri su generalno svjesni obaveza izvještavanja o finansiranju kampanje. Međutim, do 26. marta, samo tri kandidata su podnijela svoj izvještaj o donacijama u skladu sa zakonom.

X. MEDIJI

Medijski sektor je raznovrstan, iako je obilježen političkom polarizacijom. Uprkos malom reklamnom tržištu, postoji mnogo medijskih kuća. Televizija ostaje najvažniji izvor vijesti. Korišćenje interneta raste i onlajn mediji su preuzeli štampane medije.²⁰

¹⁶ Vasilije Miličković, kojeg je predložila Grupa građana Građanska akcija, Hazbija Kalač kojeg je predložila Stranka pravde i pomirenja, Marko Milačić kojeg je predložila Prava Crna Gora, Draginja Vuksanović koju je predložio SDP, prva žena kandidat za Predsjednika, Dobrilo Dedeić kojeg je predložila Srpska lista, Milo Đukanović, kojeg je predložio DPS i Mladen Bojanić kojeg su predložili DF, DCG, URA i SNP.

¹⁷ Iznos predstavlja 20 odsto ukupnog državnog budžeta u iznosu od 1,4 miliona evra za kampanju. Preostalih 80 odsto se raspodeljuje među kandidatima koji su dobili više od 3 odsto glasova, srazmjerno sa procentom glasova dobijenih nakon objavljivanja izbornih rezultata.

¹⁸ Maksimum donacije od fizičkog lica je EUR 2000, a od pravnog lica je EUR 10000.

¹⁹ Zakon ne predviđa rok za otvaranje bankovnog računa.

²⁰ Prema [istraživanju javnog mnijenja iz oktobra 2017. kojeg je sproveo CISR-IPSOS](#), 46% ispitanika smatra da je televizija dominantan izvor društvenih i političkih vijesti, 22% onlajn mediji i 10% novine.

Javni servis (RTCG) finasira se iz državnog budžeta i obuhvata tri TV kanala i dvije radio stanice.²¹ Krajem 2017. godine, Skupština je smijenila dva člana Savjeta RTCG zbog navodnih sukoba interesa i imenovao nove članove.²² Na svom prvom sastanku 20. marta 2018. godine, Savjet je smijenio predsjednika. NVO su izrazile zabrinutost da su ove smjene ugrozile autonomiju RTCG-a. Predstavnik OEBS-a za slobodu medija naglasio je važnost zaštitnih mjera za nezavisnost javnog emitera.²³

Ustav garantuje slobodu izražavanja, slobodu štampe i eksplicitno zabranjuje cenzuru. Krivični zakon zabranjuje govor mržnje koji uzrokuje nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju, podjele i netoleranciju. Nedavne izmjene Zakona o elektronskim medijima obavezuju emitere da naznače sponzore političkih reklama, a zadužili Agenciju za elektronske medije (AEM) da obustavi emitovanje zabranjenih reklama.²⁴

Prema izbornom zakonu, birači imaju pravo da budu obaviješteni o političkim platformama svih kandidata i zadužuju medije da primjenjuju princip jednake zastupljenosti za sve učesnike. Javni radio-difuzni servis mora da obezbijedi jednako i besplatno medijsko vrijeme za kandidate, kao i da organizuje debate. Prema svojim pravilima odobrenim 31. januara, RTCG će svakom kandidatu obezbijediti 60-minutni intervju, dva dnevna izveštaja o kampanjama u trajanju od 180 sekundi i do 200 sekundi besplatnih reklama. Plaćeno političko oglašavanje je dozvoljeno pod jednakim uslovima i treba da bude jasno označeno kao plaćeno, dok su negativni oglasi zabranjeni. Ankete javnog mnijenja ne mogu biti objavljene 15 dana prije izbora.

Agencija za elektronske medije (AEM) i ad hoc skupštinski odbor imaju mandat da prate usklađenost medija sa zakonskim odredbama. Uprkos zakonskom roku (29. januar) za uspostavljanje, skupštinski odbor još nije uspostavljen.²⁵ Dana 26. januara, AEM je izdao svoj Pravilnik o pravima i obavezama emitera tokom predsjedničke kampanje. Žalbe u vezi sa medijima, kandidati mogu podnijeti direktno emiterima, a odgovor se zahtijeva u roku od 24 sata. Žalbe na odluke emitera mogu se podnijeti AEM-u, koji za odgovor ima rok od 24 sata. AEM je izrazio zabrinutost ODIHR-u zbog kratkog roka za rješavanje žalbi. AEM može izdati upozorenja i privremeno ili trajno ukinuti dozvole; međutim, Agencija nema nadležnost za izricanje sankcija kao što su novčane kazne.

Dana 12. marta, ODIHR-ova Misija za posmatranje izbora započela je svoju aktivnost nadgledanja presjeka medijskih kuća sa kvantitativnom i kvalitativnom analizom programa koji pokrivaju izbore.²⁶ Pred kraj roka za registraciju kandidata, mediji su uglavnom pokrivali međupartijske diskusije o izboru kandidata. RTCG je emitovao besplatno vrijeme za četiri kandidata do danas.²⁷

²¹ Pored RTCG, Agencija za elektronske medije navodi 17 lokalnih javnih emitera finansiranih od strane opština, 13 privatnih TV stanica i 35 privatnih radio stanica.

²² Skupština je 23. novembra i 29. decembra smijenila je dva člana Savjeta na prijedlog Upravnog odbora na osnovu nalaza Agencije za sprečavanje korupcije. Obojica smijenjenih članova Savjeta podnijeli su žalbu Ustavnom sudu.

²³ [Dana 7. februara 2018. godine, predstavnik OEBS-a za slobodu medija izjavio je](#) da „RTCG ima odgovornost da izveštava o pitanjima od javnog interesa, kako bi se osiguralo da se svačiji glas čuje jednako i stoga treba biti oslobođen svakog političkog pritiska”.

²⁴ Prema Zakonu o elektronskim medijima zabranjeni oglasi uključuju one koji diskredituju ili omalovažavaju konkurente, njihove proizvode ili usluge, nanose štetu ljudskom dostojanstvu, promovišu diskriminaciju zasnovanu na polnoj, rasnoj, etničkoj pripadnosti, invaliditetu, vjeri ili seksualnoj orijentaciji, itd.

²⁵ Prema izbornom zakonu, skupštinski odbor koji se sastoji od 10 članova, ravnomjerno raspoređenih među većinskim i opozicionim grupama u Skupštini, uspostavlja se najkasnije deset dana od dana raspisivanja izbora.

²⁶ Uzorak uključuje pet televizijskih kanala (RTCG 1, Atlas TV, Pink M TV, Prva TV i Vijesti TV), dnevno između 18:00 i 24:00 časova; četiri novine (Dan, Dnevne novine, Pobjeda i Vijesti); i dva onlajn medija (cdm.me i portalanalitika.me).

²⁷ Vasilije Miličković, Marko Milačić, Draginja Vuksanović i Hazbija Kalač.

XI. PRIGOVORI I ŽALBE

Birači, kandidati i oni koji predlažu kandidate mogu podnijeti žalbe nadležnoj izbornoj komisiji, gdje je Ustavni sud konačna apelaciona instanca.²⁸ Podnosioci imaju 72 sata da predaju prigovor ili žalbu, nadležna izborna komisija ima 24 sata da izda odluku, a Ustavni sud ima 48 sati da odluči po žalbi.

Nakon što je DIK pokrenuo aplikaciju za provjeru potpisa, birači širom zemlje su do sada podnijeli više od 830 pritužbi o navodnom falsifikovanju njihovih potpisa i zloupotrebi ličnih podataka na listama podrške kandidatima.²⁹ Neki birači podnijeli su zahtjeve za brisanje svojih ličnih podataka iz baze podataka DIK-a ili za povlačenje njihovih potpisa jer su izrazili zabrinutost da bi aplikaciju mogli koristiti poslodavci ili političke partije da identifikuju kandidata kojeg su oni podržali. DIK je odgovorio da nije imao zakonskog osnova za uklanjanje potpisa birača sa liste podrške i uputili žalbe Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici.³⁰

Osnovni tužilac pokrenuo je krivične postupke u vezi sa žalbama i pokrenuo istragu.³¹ Pošto obrazac za potpis ne zahtijeva identifikaciju lica odgovornih za prikupljanje potpisa, tužioci nijesu mogli utvrditi ko je počinio navodno falsifikovanje. Forenzička ekspertiza će biti sprovedena na svim navodno falsifikovanim potpisima, od slučaja do slučaja.

XII. POSMATRANJE IZBORA

U Crnoj Gori postoje tri glavne građanske organizacije za posmatranje izbora. Centar za monitoring i istraživanje (CeMI) i Centar za demokratsku tranziciju (CDT) prate rad DIK-a. Takođe će rasporediti posmatrače da nadgledaju rad OIK-a i da posmatraju izborni dan na biračkim mjestima. Pored toga, obje organizacije su potvrdile da će na dan izbora sprovoditi paralelno prebrojavanje glasova. Druga grupa civilnog društva, Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), fokusira se na praćenje finansiranja kampanje.

XIII. AKTIVNOSTI MISIJE ZA POSMATRANJE IZBORA

ODIHR-ova Misija zvanično je otvorena u Podgorici 7. marta na konferenciji za novinare. Šefica misije sastala se sa Ministarstvom vanjskih poslova, sadašnjim Predsjednikom, Premijerom, predsjednikom Skupštine, DIK-om, Ustavnim sudom, kao i sa predsjedničkim kandidatima, predstavnicima političkih stranaka, nevladinim organizacijama, medijima i rezidentnom diplomatskom zajednicom. Parlamentarna skupština Savjeta Evrope i Evropski Parlament objavili su da će rasporediti delegacije za posmatranje izbornog dana.

*Verzija izvještaja na engleskom jeziku je jedini zvanični dokument.
Dostupan je nezvaničan prevod na crnogorski jezik.*

²⁸ Žalbe na odluke biračkog odbora podnose se OIK-u, žalbe na odluke OIK-a se podnose DIK-u, a Ustavni sud razmatra odluke DIK-a. Žalbe na upis birača podnose se Ministarstvu unutrašnjih poslova a žalbe Upravnom sudu.

²⁹ Od 22. marta 2018. godine, Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici registrovalo je 786 predmeta, a policija i tužilaštva u drugim opštinama primili su 51 primedbu. Sve žalbe se prosljeđuju Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, koji su informisali ODIHR-ovu Misiju da dodatni predmeti predstavljaju teret za njihove već ograničene resurse.

³⁰ DIK i Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama izdali su izjave o nepostojanju zakonske nadležnosti nad žalbama.

³¹ Slučajevi su podvedeni pod Krivični zakon, Članom 412 *Falsifikovanje dokumenata*.